

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio secunda. Vtrum angeli mali possint aliquod bonum facere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

Circa distinctionem istam queritur tria. Primum est de libertate arbitrii bonorum & malorum angelorum. Secundum est de cognitione demonum. Tertium est de potestate eorum. Circa primum queritur duo. Primum est, Vtrum angeli beati possint peccare. Secundum est, vtrum angeli mali possint benefacere. Ad primum sic proceditur. Et arguitur quod angeli beati possint peccare, quia gratia & gloria non tollunt naturam. Sed de ratione creaturæ est quod possint deficere, quare &c.

2 Item quantum aliquid est liberius, tanto minus est determinatum. In naturalibus enim quæ sunt ad vnum determinata, nihil est libertatis. Sed libe. arb. in angelis bonis non est minus liberum quam prius (alioquin beatitudo auferret eis aliquid perfectionis suæ.) ergo est æque indeterminatum vt prius, sed prius facti potuerunt ad malum, ergo & nunc.

3 **C O N T R A.** per beatitudinem transformamur in Dei similitudinem (vt dicitur. 1. Ioan. 3. Cum apparuerit, similes ei erimus) Sed Deus est impeccabilis, ergo &c.

4 **R E S P O N S I O.** Videnda sunt duo. Primum est, vnde conueniat alicui quod peccare non possit. Secundum est, vtrum illa causa reperitur in beatis.

5 **Q U A N T V M** ad primum dicendum quod ex hoc prouenit peccatum in electione, quod præcedit alicui de factis in ratione defectus inquam erroris, vel ignorantia, vel inconsiderationis, & ubi non potest esse aliquis defectus in ratione, nullo modo potest esse peccatum in electione: quod patet dupliciter. Primum quia sicut se habet habitus ad habitum, sic actus ad actum: Sed impossibile est aliquem habitum esse vitiosum in voluntate cum perfecto habitu rationis practicæ, ergo non potest esse in ea aliquis actus vitiosus, nisi actus rationis sit in aliquo defectu. Maior patet. Minor probatur, quia prudentia, quæ est habitus rationis practicæ, si est perfecta coexistit omnibus virtutibus morales, & in ipsam omnes connectuntur, & ideo cum ipsa non potest stare habitus vitiosus, nisi habitus contrarii simul essent, quod est impossibile.

6 Secundum patet idem sic, cum voluntas sequatur rationem practicam actus voluntatis, correspondens actibus practicæ rationis. Actus autem practicæ rationis est duplex, vnus est respectu primorum & vniuersalium principiorum operabilium (vtpote quod bonum est eligendum, & quod malum est fugiendum) Alius est respectu particularium eorum, scilicet quæ deducuntur ex primis & vniuersalibus principis per deliberationem & consilium. Sic in voluntate sunt duo actus predictis duobus correspondentes. Vnus sequens vniuersale iudicium de agendis. Alius sequens consilium & deliberationem de aliquo particulari agibili. Ex hoc sic arguitur, sicut se habet primus actus voluntatis ad primum actum rationis, sic secundus ad secundum. Sed primus actus voluntatis non potest esse vitiosus, quia primus actus rationis non potest esse defectuosus, ergo similiter secundus actus voluntatis eligentis aliquid post consilium & deliberationem non potest esse vitiosus, nisi secundus actus rationis, qui est deliberare vel consilium sit defectuosus, secundum aliquem predictorum defectuum. Ex quo patet quod posse peccare conuenit creaturæ intellectuali, ex hoc quod potest in consideratione deficere. Et per oppositum patet quod intellectus, qui semper actu considerat absque vilo errore omnia quæ sunt circa aliquod agibile agendum non potest circa illud peccare, propter quod Deus peccare non potest, quia actu considerat quæcumque circa facienda possible sunt considerari. Et sic patet primum.

7 **E X** hoc patet secundum, quod beati non possunt peccare, quia ubi nullus est defectus in ratione, ibi nullus potest esse peccatus in electione: Sed in beatis nullus est defectus in cognitione. Vident enim in verbo aut alio quocumque modo actu quicquid ad eos pertinet in vniuersali & in particulari, aliter non essent vere beati, neque eorum appetitus quietatus, ergo nullum peccatum potest accidere in electione eorum. Hoc autem manifestius fiet, si videatur quomodo voluntas se habet ad finem & ad illud quod est ad finem. Hoc autem assumendum est ex similitudine eorum quæ sunt in intellectu. Assentit enim intellectus alicui tanquam per se noto, scilicet primis principis, quorum notitia vocatur intellectus. Assentit etiam conclusionibus & tanquam propter aliud notis, & hæc notitia vocatur scientia,

vel aliquo alio nomine: & omnes assensus rationis ad alterum istorum reducuntur tam in speculatiuis quæ in practicis. Sic & voluntas aliquid vult propter se & illud est finis. Aliud autem propter aliud (scilicet ea quæ sunt ad finem) & primum quidem actus vocatur velle: Secundus autem eligere, & ad alterum illorum duorum omnes actus voluntatis reducuntur. His autem sic se habentibus impossibile est quod voluntas alicuius beati possit appetere aliquid discordans a bono diuino, quod acceptauit tanquam finem stante voluntate finis, & actuali iudicio in vniuersali & particulari, de his quæ ex fine deducuntur, quia si posset illud discordans appetere, vel appeteret ipsum vt finem, quod esse non potest stante voluntate finis oppositi sic accepti, quia opposita non possunt simul esse volita, vel appetere ipsum propter finem, quod etiam esse non potest, quia deductum esset per actum consilii, quem sequitur electio, quod illud esset appetendum, propter finem præceptum, & tunc non esset discordans. Cum ergo voluntas beata semper bonum diuinum velit propter se & tanquam finem, nec possit ipsum non velle, cum in eo sit ratio boni perfecti, & nulla ratio mali, stet etiam semper actualis consideratio in vniuersali & particulari eorum quæ ex fine ito deducuntur, beati pro eo quod semper videt quicquid ad eos pertinet, impossibile est quod voluntas beata velit aliquid discordans a bono diuino, & sic peccare non potest.

8 **E X** quo patet quod si beati visione beata solum viderent essentiam diuinam, & in ea vel in aliqua alia visione non videret quæ ad eos pertinent voluntas quidem eorum ab ipsa diuina essentia diueri non posset, quin ipsam diligeret propter se & tanquam finem: quia est bonum perfectum in quo nulla sit ratio mali, tamen posset ea diueri volendo aliquid discordans ab ea, propter defectum deductionis eorum quæ propter ipsam sunt eligenda vel refutanda, sicut aliquis volens saluari vult nihilominus fornicari, quia non deducit an fornicari sit discordans ab eo quod est saluari, habita actuali deductione quod fornicari non stat cum saluari, impossibile esset quod fornicaretur, sed quia non deducit ideo fornicatur.

9 **A D** primum arg. dicendum quod gratia & gloria non tollunt naturam sed defectus naturæ, peccare autem non dicit naturam sed naturæ defectum.

10 **A D** secundum dicendum quod cum posse peccare non sit libertas, nec pars libertatis secundum Anselmum, indeterminatio per quam potest alicuius facti ad malum nullam libertatem ponit, nec ablata aufert.

Q U E S T I O . S E C V N D A .

Vtrum angeli mali possint aliquod bonum facere.

Tho. 1. p. q. 46. ar. 2. De Gand. in quodl. 3. q. 11.

Secundo queritur vtrum angeli mali possint aliquod bonum facere, & videtur quod non, quia sicut boni angeli sunt confirmati in bono, ita mali sunt oblatinati in malo, sed boni non possunt peccare (vt dictum est) ergo nec mali benefacere.

2 Item ex mala voluntate non potest egredi nisi malus actus, sed demones mala voluntate carere non possunt, vt ait August. de fide ad Petrum, quare &c.

3 Item si demones possent benefacere, possent se ad gratiam præparare, & eam recuperare: consequens est falsum, ergo & antecedens.

4 **C O N T R A.** si demones non possent aliquod bonum facere, hoc inesset eis vel a natura, vel a culpa commissa, vel ab ordinatione diuina, non a natura, quia natura bona est, peccassent etiam omnes, statim cum habuissent naturam. Nec a culpa quam primo commiserunt, quia illa non manet in eis actu, sed reatu. Nec ab ordinatione diuina. Deus enim non ordinat aut vult mala fieri, sed facta punit, quare &c.

5 **R E S P O N S I O.** Cum sit triplex bonum sicut ad presens loquimur, scilicet bonum nature, moris & gratiæ. Manifestum est omnes actus demonum habere primam bonitatem, quia illa bonitas est rei entitas, tertia autem bonitas quæ est a gratia carent, quia gratiam irreuerabili ter amiserunt, & causa postmodum reddetur. Restat ergo videre de secunda bonitate quæ est moralis, quæ proprie est bonitas debita inesse actibus creaturæ agentis ex libe. arb. & sumitur ex obiecto & circumstantiis, vtrum

T demones

dæmones possint hoc modo bonū facere, quod sit bonū ex genere & ex circumstantiis. Et dicitur cōmuniter quod non, imō quicquid volunt, aut faciunt, est malum totum, vel ex genere actus cadentis super indebitam materiam, vel si sit bonum ex genere (vt constiteri Christum vel credere) deprauatur tamen per aliquam circumstantiam malam.

Tho. in. 2. 1. 2. semel.

Huius autem assignantur varie rationes, quidā dicunt q̄ sicut impossibile est a voluntate immutabiliter adherente bono fini procedere opus prauū : ita e contrario impossibile est a voluntate immutabiliter adherente prauo fini procedere opus bonū. Cūm finis sit mensura & regula eorū quæ sunt propter finē. Voluntas autē dæmonis immutabiliter adhæret prauo fini, ideo &c. Minorē probant, quia peccatū voluntatis circa finē contingit dupliciter, quandoq; ex passione abducente rationē ab actuali consideratione recti finis, sicut in incontinentibus, & talis peccator est pœnitens passione cessante. Aliquādo autem ex malitia, quæ secundū Philo. 7. Ethic. est corruptiua finis, eo q̄ qualis vnusquisq; est secundū habitū, talis ei finis videtur, & qui sic peccat, peccat ex habitu & electione, nec est pœnitens, vt in peccatis propter quod talis nō est curabilis, nisi habitu remōto. Peccatū autem angeli nō fuit ex passione, sed ex electione & habitu, & ideo stante tali habitu non potest nō adherere malo fini, habitus autem ab eo remoueri non est possibile, cūm non sit in statu vig post casum, sicut nec homines post mortē, quia quod hominibus est mors, hoc est angelis casus, ideo &c.

Confer hec cum ic que dicuntur sup. d. 5. q. 1. nu. 11. d. 5. q. 1.

Itud non videtur sufficienter dictū. Primō quia finis cui immutabiliter adhæret voluntas mali angeli est ille cui adhefit primō peccādo. Sed ille finis nō est malus, quia non peccauit appetendo aliquod malū de se: Sed appetendo bonū ex genere absq; debitis circumstantiis, vt dictū fuit prius, ergo voluntas angeli non adhæret malo fini, sed bono. Ex voluntate autē boni finis ex genere nō est necesse procedere opus malū, quare &c. Itē dato q̄ voluntas angeli adhæret malo fini de se, non est necesse q̄ a tali voluntate procedat opus malū, quia a voluntate adherente recto fini potest procedere opus prauū, cūm nō sit actualis deductio in vniuersali & particulari eorum quæ sunt propter finē in vniuersali & particulari eligenda, sicut dictū fuit in præc. qu. Et simile est de voluntate adherente prauo fini, quia ex ipsa potest bonū opus procedere, si non deducatur ex illo fine, sicut præstituens sibi adulterium tanquam finem potest dare eleemosynam, non propter finem illum & bene facit: nō autem est necesse quod voluntas dæmonis malo fini adhærens omnia quæ agit ex illo fine deducat, non enim angelus malus in malo fine cui adhæret, videt omnia quæ ad ipsum pertinent, sicut angelus bonus in suo fine.

Item sicut angelus nō peccauit ex passione, sic nec ex habitu quia antequā peccaret, malū habitum nō habebat nec ex electione, sed magis ex nescientia, vel inconsideratione, vt dictum fuit supra, dist. 5. qu. 1. Sicut ergo peccans ex passione, cessante passione pœnitet, sic vt videtur demon cessante (vt dixi) dicta consideratione qua peccauit, pœnitere poterit, & cui adhærebat, poterit non adherere.

Ad hoc quod dicitur quod angelus post casum suū in termino, certum est quod non fuit in termino suæ durationis, cūm sit in corruptibilis, nec in termino electiois. Aliqua enim volunt & eligunt angeli mali & boni quæ prius nec volebant, & nec eligebant: & e contrario prius aliqua volebant quæ modo nolunt. Reitat ergo quod solū sint in termino merendi & demerendi, vt iam per actum quantumcūq; bonū ex genere & circumstantiis non mereantur, nec de congruo gratiā, nec de condigno gloriā, nec per actum quantumcūq; malum merentur ampliorem pœnam essentialē, licet fortē aliquam accidentalem pœnam ampliorem mereantur ex multitudine damnatorum, sicut beati angeli ampliorem gloriā accidentalem habent ex salute iustorum.

Th. in sum.

Ex hoc autem q̄ dæmones sic sunt in termino, nō sequitur quin possint aliquod bonū facere, quāuis nō esset meritorium: Ideo alia assignatur ratio, quæ sumitur ex conditione nature angelicæ. Vis enim appetitiua proportio naturæ apprehensionis, differt autē apprehensio angeli ab apprehensione hominis, quia angelus apprehendit immo-

biliter & sine discursu, homo verō mobiliter & cū discursu, & propter hoc voluntas hominis adhæret mobiliter quasi potens procedere & contrario adhæret, voluntas autem angeli fixē adhæret & immobiliter, vnde ante adhesionem potest libere adhære huic & opposito, in his duntaxat quæ nō naturaliter vult, sed postquam adhæsit immobiliter adhæret. Et ideo cōsuevit dici quod lib. arb. hominis flexibile est ante electionem & post, lib. arb. angeli flexibile est ante, sed nō post, propter quod angeli mali post electionem suam malam in peccato obstinati sunt, ita quod bene agere non possunt.

Tho. 1. p. 2. q. 1. 6. art. 6.

Sed nec illud videtur sufficere. Primō quia effectus communis requirit causam cōmunem: obstinatio autē in malo est quid cōmune angelis malis, & hominibus damnatis, ergo causa obstinationis debet in eis assignari secū dum aliquod cōmune, & non secundū illud in quo differunt lib. arb. angeli, & lib. arb. hominis, quod est immobiliter adhære, & mobiliter. Secundō quia nō videtur verum quod angelus immobiliter adhæret his quibus semel adhæsit, quia secundū illos qui ponunt istam positionem, omnes angeli a principio adheferunt bono, quia omnes meruerunt, sicut ipsi dicunt; sed mali post meritū præstituerunt impedimentū peccando, & ita diuerterunt se a bono, cui primō adheferant. Et sic hec duo dicta sibi contradicunt. Itē si natura angeli est talis q̄ semel adhærens alicui non potest ab illo delecti. Et ex hoc sic fuit oblatio dæmonū, q̄ non possunt velle aliquod bonū, ex quo primō peccauerunt, per eandē rationem boni angeli essent confirmati in bono, ita q̄ peccare non possunt, ex hoc solo quod meruerunt. Sed hoc est falsum. Per meritum non sunt confirmati, sed per præmium: ergo & illud ex quo sequitur, scilicet quod naturalis modus adhesionis angeli sit causa obstinationis. Item dato quod dæmones immobiliter adhærent eis quibus semel adheferunt. Ex hoc tamen non sequitur quod non possint aliquod bonum velle vel facere, sed solum quod nō possunt velle bonum oppositum malo quod elegerunt, de alio autem bono illi malo non opposito, non sequitur.

Dicendū ergo quod quāuis angeli mali nō possint mereri de condigno vel congruo remissionem culpe pro eo q̄ secundū ordinationē diuinam tempus meriti tam angelis quā hominibus præfixum est: hominibus quidē mors, angelis quidem casus; hominibus quidē prolixius, quia magis distat a Deo, & in cognitionem diuinorum etiā imperfectam multo tempore deueniunt. Angelis autem breuius tēquam habentibus deformē intellectū. Quāuis etiā angeli mali nō possint nolle quod semel vouerunt, quod tamen non est asserendum, nihilominus quod non possint aliquod bonum velle quod sit bonum ex genere & circumstantiis, nec ratio aliqua perfecta conuincit, nec autoritas. Atribuere autem hoc Deo omnino inconueniens est, qui nec potest esse causa vt aliquis malē velit, aut in malo volito perseueret.

Ad primū argumentum patet responsio ex iam dictis. Nō angeli boni non possunt peccare, pro tanto est, quia in essentia diuina, quam videndo beatificantur, vident quicquid ad eos pertinet, vel aliqua visione beatifica. Non sic autem est de angelis malis.

Ad secundum dicendum quod a voluntate mala in quantum huiusmodi non potest egredi actus bonus, non est tamen necesse quod quicquid egreditur a voluntate dæmonis, egrediatur ab ea in quantum mala.

Ad tertium dicendum quod bene facere non est se præparare ad gratiam, nisi in eo qui est in statu viæ, qualis non est angelus malus.

QUESTIO TERTIA.

Vtrum dæmones possint futura prædicere.

Tho. 1. p. 2. q. 57. ar. 3.

Secundō principaliter queritur, vtrum dæmones possint futura prædicere. Et videtur quod non, quia prænunciatio futurorum videtur esse signum diuinitatis, secundum illud Esaiæ. 41. ventura annumerate, & dicemus quod dii estis vos, sed dæmones non sunt dii, ergo &c.

CONTRA. Intellectus qui intelligit quod nullo modo dependet ex tempore, potest æqualiter futura, vel præterita reuelare, quia æqualiter se habet ad omne tempus.

Sed